

OVERZICHT VAN RECHTSPRAAK (1965 - 1968)

HET BEZIT (*)

door

Alfons HEYVAERT

Advocaat bij het hof van beroep te Gent

INHOUD

Afdeling 1. Het bezit in het algemeen (1-6).

§ 1. Begrip (1-2).

1. Materieel feit. — 2. *Animus*.

§ 2. Voorwerp (3).

3. Zakelijke rechten.

§ 3. De bezitsgebreken (4-6).

4. Stoornis van het bezit. — 5. Heimelijkheid of clandestiniteit. — 6. Dubbelzinnigheid.

Afdeling 2. Rechtsgevolgen van het bezit van onroerende goederen (7-15).

§ 1. De verkrijgende verjaring (7-11).

7. De eigendomsverkrijging. — 8. Het recht van overgang. — 9. Erfdienstbaarheid van licht en zicht. — 10. Duur. — 11. Stuiting en schorsing van de verjaring.

§ 2. De bezitsvorderingen (12-15).

12. De nieuwe wettekst. — 13. Voorwerp. — 14. Voorwaarden. — 15. Eigendomsvordering en bezitsvordering.

Afdeling 3. Rechtsgevolgen van het bezit van roerende goederen (16-18).

16. Toepassingsfeer van artikel 2279 B.W. — 17. Vordering tot teruggave en bewijslast in het algemeen. — 18. Revindicatie krachtens artikel 2279, tweede en derde lid en 2280 B.W.

(*) Zie ook : *Overzicht van rechtspraak (1961-1964)*, *Het bezit*, T. P. R., 1965, 107 e.v.

AFDELING I

Het bezit in het algemeen

§ 1. Begrip

1 - MATERIEEL FEIT. — Zoals in het vorig overzicht (*T.P.R.*, 1965, 107 e.v.) werd aangetoond, bestaat het bezit in het feitelijk uitoefenen van de macht over een zaak. Dat materieel feit noemt men het *corpus* van het bezit.

Zonder deze feitelijke heerschappij, kan van bezit geen sprake zijn. De rechtsgevolgen van het bezit dienen dan ook strikt beperkt te worden tot de goederen waarop die feitelijke macht wordt uitgeoefend. Een louter theoretische macht over bepaalde goederen, die niet gepaard gaat met een effectieve heerschappij, volstaat niet om van bezit te kunnen spreken.

Rechtshandelingen gesteld in verband met het betrokken goed — zoals het toestaan van huurcelen, geven van opzeg, enz. — die wel blijk kunnen geven van het bestaan van de *animus domini*, maken op zichzelf niet de feitelijke heerschappij uit, die samen met het intentioneel bestanddeel van het bezit moet voorhanden zijn.

Nochtans mag niet uit het oog verloren worden dat, zo bv. het toestaan van een pacht op zichzelf geen uiting is van het *corpus possessionis*, de uitvoering van het pachtcontact aanleiding geeft tot de uitoefening van het materieel element van het bezit door een ander (zie : Brussel, 29 juni 1966, *Pas.*, 1967, II, 118).

Bij dit inzicht in het wezen van het bezit, is het dan ook terecht dat de rechtbank van eerste aanleg te Brussel heeft beslist dat de huurder van een brandkoffer niet kan geacht worden het bezit te hebben van de inhoud van die brandkoffer, wanneer het in feite vaststaat dat die huurder de inhoud van de koffer niet kende, dat hij het secreet niet kende en dat de sleutel van de koffer zich in handen van iemand anders bevond. De betrokken huurder van de koffer oefende aldus niet de feitelijke heerschappij uit over de inhoud van de koffer, gezien hij steeds op de effectieve tussenkomst van een ander persoon beroep moest doen om tot de koffer toegang te hebben (Rb. Brussel, 6 december 1966, *J.T.*, 1967, 169).

Zoals boven reeds werd aangestipt, heeft het vereiste van de feitelijke heerschappij, ook tot gevolg dat het bezit zich enkel uitstrekt tot die goederen, waarop die heerschappij *in concreto* werd uitgeoefend. Een uitbreiding van het bezit op andere voorwerpen door middel van vermoedens, is derhalve niet toegelaten (zie : Cass., 11 december 1963, reeds besproken in het vorig overzicht, nr. 1, *T.P.R.*, 1965, 108).

Het hof van cassatie heeft het recht na te gaan of de feitenrechter deze regel correct toepast. Het kan overgaan tot de verbreking van de beslissing, bij dewelke werd aangenomen dat iemand het bezit zou gehad hebben van goederen, over dewelke hij niet *in concreto* de feitelijke heerschappij had.

Van dit controlerecht maakte het hof van cassatie toepassing in de besproken periode. Het verbrak het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Mechelen, waarin deze het bezit van een doorgang had afgeleid uit het feit dat de betrokken partij aan de buitenmuur van haar gebouw, over de betwiste doorgang, een waterafvoerbuis en een dakgoot had aangebracht. Het hof oordeelde dat „zo beide omstandigheden het materieel element kunnen uitmaken van het bezit van de muur waarop dakgoot en waterafvoerbuis bevestigd zijn, de rechter er nochtans niet het materieel houden of genieten van de doorgang zelf kon uit afleiden” (Cass., 25 maart 1966, R.W., 1966-67, 886; Pas., 1966, I, 967).

Het is hierbij, ingevolge de aard van de materie (bezit is een feitenkwestie) een kiese vraag te weten hoever dit beoordelingsrecht van het hof van cassatie precies mag reiken, zonder inbreuk te plegen op het soeverein beoordelingsrecht over de feiten in hoofde van de feitenrechter. Wat rest er in de behandelde materie van dat soeverein beoordelingsrecht, indien het hof van cassatie zelf bepaalt welke gedragingen als materieel element van het bezit van een bepaald goed kunnen aanvaard worden en welke niet? Dat recht is blijkbaar herleid tot de soevereine constatering van het *al dan niet bestaan* van de feiten, waaruit het ingeroepen bezit zou moeten blijken (zie over dat punt: Cass., 26 april 1957, Pas., 1957, I, 1015). Het hof van cassatie onderzoekt dan of het bezit in rechte uit die feiten kan afgeleid worden (zie: Cass., 26 april 1957, reeds aangehaald).

2 - ANIMUS. — De feitelijke heerschappij over een goed volstaat niet, opdat bezit zou voorhanden zijn. Deze feitelijke heerschappij moet gepaard gaan met de wil van de bezitter zich te gedragen als titularis van het recht dat hij uitoefent. Deze wil is aldus mede een bestanddeel van het bezit.

Beide bestanddelen moeten samen aanwezig zijn. In principe zijn ze gelijkwaardig. In onze huidige rechtstechniek is het nochtans in de eerste plaats belangrijk het bestaan van het materieel bestanddeel aan te tonen. De *animus* wordt immers vermoed aanwezig te zijn (art. 2230 B.W.). Ik meen dat men dan ook bezwaarlijk kan voorhouden dat in onze rechtstechniek ten aanzien van het bezit, het voornaamste bestanddeel de *animus* zou zijn. Dit wordt nochtans voorgehouden door De Page (De Page et Dekkers, *Compément* III, Deel V, nr. 827, C en F), daarin gevolgd door het hof van beroep te Brussel (Brussel, 29 juni 1966, Pas., 1967, II, 118).

§ 2. Voorwerp

3 - ZAKELIJKE RECHTEN. — Het bezit, in zijn technisch-juridische betekenis, kan alleen slaan op zakelijke rechten (zie: vorig overzicht, nr. 5, T.P.R., 1965, 107 e.v.).

Eén van de zakelijke rechten, die het voorwerp van bezit kunnen zijn, is, onder bepaalde voorwaarden, de erfdiensbaarheid (zie de nadere bespreking onder nr. 8).

In hoever de modaliteiten van dergelijk zakelijk recht op zichzelf

zakelijke rechten zouden zijn, die afzonderlijk het voorwerp van bezit kunnen zijn, blijft een omstreden vraag.

Deze vraag is niet gerezen ten aanzien van erfdiensbaarheden die door verjaring (dus ingevolge bezit) kunnen gevestigd worden. Desbetreffend heeft men blijkbaar aanvaard dat de modaliteiten één zijn met de erfdiensbaarheid zelf als *accessorium* ervan. Het is naar aanleiding van erfdiensbaarheden die niet door verjaring kunnen gevestigd worden, en meer bepaald de erfdiensbaarheid van overgang, dat een rechtspraak is gegroeid die de modaliteiten van deze erfdiensbaarheden heeft beschouwd als afzonderlijke entiteiten, die op zichzelf vatbaar zouden zijn voor bezit. Ze zouden dus door verjaring kunnen verkregen worden, in strijd met het recht zelf, waarvan ze een modaliteit zijn (zie over de evolutie van die rechtspraak : Derine, R., *Overzicht van rechtspraak* (1961-1964), *Zakenrecht*, nr. 73, *T.P.R.*, 1965, 53 ev.; — Cass., 1 maart 1962, *Pas.*, 1962, I, 737). Deze rechtspraak aanvaardt aldus dat de modaliteiten van het betrokken zakelijk recht op zichzelf een zakelijk recht zijn (anders kunnen ze niet het voorwerp zijn van bezit), dat onderscheiden is van het zakelijk recht waarvan ze de modaliteit zijn (want dat zakelijk recht kan niet het voorwerp zijn van bezit in de technische betekenis van het woord; art. 691 B.W.).

Deze rechtspraak lijkt me juridisch onlogisch te zijn. Hoe kan de modaliteit van een recht, die noodzakelijk een *accessorium* is van dat recht, door andere rechtsregels beheerst worden dan die hoofdzaak zelf?

Het hoeft ons dan ook niet te verwonderen dat de lagere rechtscolleges de rechtspraak van het hof van cassatie nog niet zonder voorbehoud zijn bijgetreden (zie hieronder, nr. 8).

§ 3. De bezitsgebreken

4 - STOORNIS VAN HET BEZIT. — Door Kluyskens, wordt terecht voorgesteld dat de onderbreking (stoornis) van het bezit geen eigenlijk gebrek is van het bezit, doch wel een middel om de verjaring te stuiten (Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr. 51).

Het bezitsgebrek bestaat immers in de afwezigheid van een bepaalde hoedanigheid van het bezit, ingevolge het eigen optreden van de bezitter (geweld, discontinuïteit, heimelijkheid) of omwille van de aard van zijn optreden (dubbelzinnigheid).

De stoornis van het bezit is daarentegen het gevolg van het optreden van iemand anders dan de beweerde bezitter. Daardoor kan die stoornis geen eigenlijk bezitsgebrek zijn (zie voor de bespreking van de stoornis van het bezit : hieronder, nr. 11 en 14).

5 - HEIMELIJKHEID OF CLANDESTINITEIT. — De clandestiniteit van het bezit bestaat erin dat de bezitter zijn materiële bezitsdaden verborgen houdt of tracht verborgen te houden voor de personen, die er belang

zouden bij hebben van die daden kennis te hebben. Dit gebrek is tijdelijk en relatief (Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr. 57).

De rechtbank van eerste aanleg te Luik kreeg dit gebrek te behandelen, naar aanleiding van het volgend geval. Een zekere vrouw A had haar overleden vriendin B gedurende jaren bijgestaan tijdens de ziekte van deze laatste. Op de dag van het overlijden van B, had A van de vertrouwensman van B voor 200.000 F. titels ontvangen, dit in aanwezigheid van een notaris. Het feit dat ze die titels bezat, hield A gedurende enkele dagen geheim, zulks overigens in overeenstemming met de wil van de overledene.

De rechtbank besliste dat het bezit van mevrouw A in die omstandigheden niet door heimelijkheid was aangetast (Rb. Luik, 26 februari 1965, *Jur. Liège*, 1964-65, 251).

In het vonnis is geen nadere motivering weergegeven. Het blijkt niet of de vrouw uit eigen beweging de geheimhouding van haar bezit zou gestaakt hebben, dan wel of het feit dat ze die titels bezat, eerst door de opsporingen van de erfgenamen van de overledene zou aan het licht gekomen zijn. Indien dit laatste het geval was geweest, zou de beslissing van de rechtbank naar mijn mening moeilijk te rechtvaardigen zijn. In het andere geval is de beslissing te aanvaarden, gezien de heimelijkheid slechts een tijdelijk bezitsgebrek is.

6 - DUBBELZINNIGHEID. — Het in de rechtspraak meest behandelde bezitsgebrek, is de dubbelzinnigheid.

Dit gebrek is voorhanden wanneer de beweerde bezitter wel feitelijk een zaak in zijn macht houdt of feitelijk van een recht geniet, doch zijn optreden ook anders kan verklaard worden dan door zijn wil zich te gedragen als titularis van het recht dat hij in feite schijnt uit te oefenen.

De in het vorig overzicht besproken definitie van de dubbelzinnigheid, die was gegeven in het arrest van 18 november 1959 van het hof van beroep te Gent (*R.W.*, 1959-60, 1022), vinden we nu terug in een arrest van het hof van beroep te Luik (Luik, 1 juni 1965, *Jur. Liège*, 1965-66, 193). Dat arrest sluit overigens aan bij de vroegere rechtspraak van hetzelfde hof (Luik, 16 december 1948, *Pas.*, 1949, II, 3).

In het arrest van 1 juni 1965, wordt aangestipt dat het onderzoek naar de oorsprong van het bezit en naar zijn exclusief karakter in hoofde van de beweerde bezitter, het middel is waardoor de rechtbanken de gevaren kunnen verhelfen, die aan de toepassing van artikel 2279 B.W. kunnen verbonden zijn.

In dat licht is het te begrijpen, dat het meestal op basis van dit gebrek is, dat de bezitsaanspraken worden afgewezen. De rechter heeft hier immers de ruimste beoordelingsvrijheid. Hij kan (door de omstandigheden gedwongen) het bestaan van materiële bezitsdaden erkennen, en niettemin verhinderen dat deze bezitsdaden de bij de wet voorziene rechtsgevolgen met zich zouden brengen. Op die wijze kan de rechter het recht naar de billijkheid ombuigen.

Dit deed blijkbaar de vrederechter van het kanton Duffel, wanneer hij besliste dat het gebruik van een weg voor overgang, om hem te berijden met een stootkar, en het onderhoud en het opharken ervan, evengoed konden verklaard worden als een loutere gedoogzaamheid als door een optreden als eigenaar of als medeëigenaar (Vred. Duffel, 21 augustus 1963, *R.W.*, 1964-65, 1568). De betrokken rechter heeft blijkbaar de rechten willen eerbiedigen, die één van de partijen in het geschil kon putten uit de door haar overgelegde eigendomstitel.

Het volgend geval is een voorbeeld van eenzelfde zoeken naar billijkheidsoplossingen. Een zekere mevrouw X woonde reeds 18 jaar samen met haar kozijn Y. Korte tijd nadat mevrouw X in het hospitaal opgenomen was, overleed plots de heer Y. Bij het opmaken van de inventaris van de nalatenschap van de heer Y, wordt in de door hem gehuurde brandkoffer een zakje aangetroffen, dat toebehoord had aan mevrouw X. In dat zakje bevindt zich 131.000 F., samen met een briefje dat een gedetailleerde beschrijving bevat van de geldwaarden, waaruit die 131.000 F. was samengesteld en ook de vermelding van de naam van mevrouw X. Toen de erfgenamen van mevrouw X de afgifte van de betrokken 131.000 F. vorderden, beriepen de erfgenamen van de heer Y zich op het bezit. Dit verweer werd afgewezen, omdat het hof het ingeroepen bezit dubbelzinnig achtte (Luik, 28 juni 1967, *Jur. Liège*, 1967-68, 169).

De meest weergevonden grondslag om de dubbelzinnigheid van het bezit te aanvaarden, is de mogelijkheid dat het optreden zijn oorsprong vindt in een mandaat of een bewaargeving. Samen met sommige van de hierboven reeds vermelde gevallen, is ook een arrest van het hof van beroep te Brussel daarop gebaseerd (Brussel, 28 juni 1967, *J.T.*, 1968, 154; *Rev. prat. not.*, 1968, 203).

AFDELING 2

Rechtsgevolgen van het bezit van onroerende goederen

§ 1. De verkrijgende verjaring

7 - DE EIGENDOMSVERKRIJGING. — Ten aanzien van onroerende goederen, is het bezit in hoofdzaak een middel om, na verloop van een zekere tijd, door dat bezit het eigendomsrecht te verkrijgen van het goed waarop het bezit slaat.

Opdat iemand aldus eigendomsrecht zou kunnen verkrijgen, is het nodig dat hij bezitsdaden zou gesteld hebben, die de uiting zijn van zijn aanspraak op dat eigendomsrecht. Om door verjaring een gemene scheidingsmuur in exclusieve eigendom te bekomen, moeten die daden blijk geven van een aanspraak op het exclusief eigendomsrecht van die muur. Het is niet voldoende dat er onbruik zou zijn door de andere medeëige-

naar, gezien het eigendomsrecht of het medeëigendomsrecht de enige zakelijke rechten zijn, die niet door onbruik teniet gaan (Brussel, 24 oktober 1964, *Rev. prat. not.*, 1967, 252).

8 - HET RECHT VAN OVERGANG. — Voortdurende niet-zichtbare erfdiensbaarheden, en niet-voortdurende al dan niet zichtbare erfdiensbaarheden, kunnen niet door verjaring gevestigd worden (art. 691 B.W.). In de praktijk heeft deze bepaling hoofdzakelijk belang ten aanzien van het recht van overgang.

Zoals hierboven reeds werd uiteengezet, heeft het hof van cassatie geleidelijk aanvaard dat niet die erfdiensbaarheid zelf, doch wel de modaliteiten van een vooraf krachtens de wet of krachtens titel bestaande erfdiensbaarheid, door verjaring zouden kunnen gevestigd worden. Zoals reeds werd betoogd, is deze rechtspraak moeilijk met de juridische logica in overeenstemming te brengen (zie boven, nr. 3).

Het is niettemin begrijpelijk dat de lagere rechtscolleges praktisch allen de rechtspraak van het hof van cassatie hebben gevolgd, weze het alleen nog maar om opportunitaire redenen. Aldus werd ontvankelijk verklaard, de vordering die ertoe strekte te horen zeggen voor recht dat een erfdiensbaarheid van doorgang, die conventioneel op 1,60 meter was vastgelegd, nu, ingevolge verjaring, een bedding van 3 meter breed zou verkregen hebben (Vred. Kontich, 19 september 1967, *R.W.*, 1967-68, 458). De bezitsvordering, blijkbaar in verband met de ligging van de bedding van een noodweg, werd ontvankelijk verklaard (Vred. Ronse, 24 mei 1966, *T. vred.*, 1967, 140; — Vred. Messancy, 5 oktober 1966, *Jur. Liège*, 1967-68, 287; *R.J.I.*, 1968, 405).

Het geeft blijk van juridische moed in hoofde van de betrokken magistraat, wanneer men constateert dat deze welbewust tegen de rechtspraak van het hof van cassatie opkomt. Dat deed de vrederechter van het kanton Sint-Maria-Horebeke, door te beslissen dat de ligging van een noodweg niet door verjaring kan vastgelegd worden (Vred. Sint-Maria-Horebeke, 7 maart 1967, *R.W.*, 1967-68, 1095).

9 - ERFDIENSTBAARHEID VAN LICHT EN ZICHT. — Het wordt niet betwist dat de erfdiensbaarheid van licht, die zichtbaar en voortdurend is, door verjaring, en derhalve dank zij het bezit ervan, kan verkregen worden.

Op die wijze zou men evenwel alleen het recht verkrijgen de uitgevoerde werken te behouden (zie: De Page, H., *Traité élémentaire de droit civil belge*, V, nr. 870).

Het blijft een omstreden vraag of men aldus tegelijkertijd een erfdiensbaarheid van zicht en een erfdiensbaarheid *non aedificandi* „bezit” lastens het lijdend erf. Dit zou de eigenaar van het heersend erf het recht verschaffen de verwijdering te vorderen van alles wat de uitoefening van zijn erfdiensbaarheid van zicht hindert. De vrederechter van het kanton Andenne nam aan dat wel degelijk dergelijke actieve erfdiensbaarheid zou verkregen worden (Vred. Andenne, 21 februari 1969, *Jur. Liège*, 1968-

69, 230). De zienswijze van De Page, als zou dergelijke actieve erfdiensbaarderheid niet verkregen worden, wordt evenwel bijgetreden in een vonnis van de rechtbank van Hoei (Rb. Hoei, 15 januari 1969, *Jur. Liège*, 1968-69, 156).

10 - DUUR. — De normaal vereiste duur om door bezit recht te verkrijgen is dertig jaar.

Bij de berekening van de bezitstermijn wordt rekening gehouden met de bepaling van artikel 2234 B.W. De tegenwoordige bezitter, die bewijst voorheen het bezit gehad te hebben, wordt geacht het bezit gehad te hebben in de tussentijd (Brussel, 29 juni 1966, *Pas.*, 1967, II, 118).

De voor eigendomsverkrijging vereiste duur kan herleid worden tot 20 jaar of 10 jaar, indien de bezitter het goed te goeder trouw en uit kracht van een wettige titel verkregen heeft (art. 2265 B.W.).

Uit het arrest van 23 november 1965 van het hof van beroep te Brussel (*Rev. prat. not.*, 1968, 342), blijkt dat als te goeder trouw wordt aangezien, de bezitter die op het ogenblik waarop hij het goed verkreeg (art. 2269 B.W.), overtuigd was van het eigendomsrecht van zijn rechtsvoorganger (zie voor de bespreking van het begrip goede trouw: vorig overzicht, nr. 9, *T.P.R.*, 1965, 107 e.v.).

Volgens het gemeld arrest is er een wettige titel voorhanden, wanneer er een rechtshandeling bestaat die een eigendomsoverdracht impliceert, die regelmatig is naar de vorm en die het eigendomsrecht aan de bezitter zou overgedragen hebben, indien ze van de ware eigenaar zou uitgegaan zijn.

Het is evident dat de verkorte verjaring enkel toepasselijk kan zijn voor het onroerend goed, waarvoor de bezitter een titel heeft. Datgene wat iemand boven of buiten zijn titel bezit, kan enkel door dertigjarige verjaring verkregen worden (Vred. Jumet, 17 februari 1965, *T. vred.*, 1966, 147; — De Page, H., *Traité élémentaire de droit civil belge*, VII, nr. 1280).

Bij dit alles dient erop gewezen te worden dat, zowel voor de verkorte als voor de normale verjaring, de huidige bezitter bij zijn bezit dat van zijn rechtsvoorganger mag voegen, om de door de wet vereiste termijn te bereiken. De voorwaarden voor die samenvoeging zouden zijn dat de huidige bezitter aantoont dat zijn rechtsvoorganger hem zijn rechten heeft overgedragen. Indien het een verkoop betreft zou de akte moeten geregistreerd en overgeschreven zijn. Zoniet is die verrichting immers niet tegenstelbaar aan derden. (Zie over dat alles: Vred. Andenne, 19 mei 1967, *Jur. Liège*, 1968-69, 95). In dit vonnis heeft de vrederechter ook bevestigd, dat de rechthebbenden onder bijzondere titel niet moeten instaan voor de gebreken van het bezit van hun rechtsvoorganger.

Bij de toepassing van artikel 2265 kan ook de vraag rijzen betreffende de juiste betekenis van het woord *woont*. Is hiermee bedoeld de woonplaats zoals bepaald bij artikel 102 B.W.? Zou een verblijfplaats binnen het rechtsgebied niet volstaan? Zou een *week-end*-verblijf in het rechtsgebied volstaan? En wat indien de ware eigenaar binnen het rechtsgebied zijn

woonplaats zou hebben overeenkomstig de huidige bepaling van artikel 36 Ger. W., doch zijn verblijfplaats elders?

Hoewel, in acht genomen de achtergrond van de betrokken bepaling, de bekorning groot kan zijn om overwegend belang te hechten aan de verblijfplaats, wat aan de feitenrechter meteen een ruime appreciatievrijheid zou geven, toch meen ik dat de voorkeur moet gegeven worden aan de woonplaats. Hierbij dient men zich niet zozeer op de tekst te baseren, zoals De Page het doet (*Traité*, VII, nr. 1301), doch wel op het vereiste van rechtszekerheid. De verblijfplaats is een te labiel en rekbaar iets, om in aanmerking te kunnen genomen worden. Met woonplaats wordt daarbij wel bedoeld hetgeen in artikel 102 B.W. als zodanig wordt bepaald (zie: Brussel, 23 november 1965, *Rev. prat. not.*, 1968, 342). Hierbij mag terloops aangestipt worden dat het wel nuttig zou zijn, mochten de begrippen *woonplaats* in het procesrecht en in het burgerlijk recht mekaar dekken.

Tenslotte kan worden vermeld dat de gemeenten zich ook op de verjaring van artikel 2265 B.W. kunnen beroepen, indien ze overgegaan zijn tot de inschrijving van een weg op de atlas der buurtwegen. Deze verjaring veronderstelt echter dat de betrokken gemeente zou bewijzen dat zij gedurende 10 jaar het bezit van de weg heeft genoten onder de voorwaarden voorgeschreven door artikel 2229 B.W. (Vred. Oudenaarde, 29 juli 1965, *T. vred.*, 1965, 339). De inschrijving op de atlas van de buurtwegen volstaat op zichzelf niet, om door verjaring eigendom te verkrijgen.

II - STUITING EN SCHORSING VAN DE VERJARING. — De stuiting van de verjaring heeft tot gevolg dat de van de verjaring verlopen termijn verloren gaat. De bezitter moet een nieuwe termijn beginnen, om door verjaring eigenaar te kunnen worden.

De stuiting kan het gevolg zijn van het eigen optreden van de bezitter (afstand van zijn heerschappij of erkenning van het recht van de tegenpartij) ofwel van het optreden van de werkelijke eigenaar of zelfs van een derde. Als burgerrechtelijke stuiting, door interpellatie vanwege de eigenaar (voor de term zie: Kluyskens, A., *Zakenrecht*, nr. 112), kan niet aangezien worden de verzending van een brief waarin op het eigendomsrecht aanspraak gemaakt wordt. In dergelijk geval moet de bezitter niet optreden ter vrijwaring van zijn bezit, dat in feite niet aangetast wordt (Vred. Louveigné, 11 april 1968, *J.T.*, 1968, 333; *Jur. Liège*, 1967-68, 311; — zie verder, nr. 14).

De schorsing van de verjaring bestaat in het tijdelijk niet-lopen van de verjaring, die dan verder loopt nadat de oorzaak van de schorsing heeft opgehouden te bestaan.

Zoals uit de omschrijving van de stuiting blijkt, kan de verjaring niet bekomen worden, indien de werkelijke eigenaar tijdig optreedt. Het zou dan ook niet te aanvaarden zijn de verjaring toch te laten lopen, tegen personen die niet kunnen optreden: *contra non valentem agere non currit praescriptio*.

Deze regel werd door het hof van beroep van Brussel terecht toegepast ten aanzien van de persoon, wiens goederen na de oorlog onder sekwester werden gesteld (Brussel, 23 november 1965, *Rev. prat. not.*, 1968, 342).

§ 2. De bezitsvorderingen

12 - DE NIEUWE WETTEKST. — De voorwaarden betreffende de instelling van de bezitsvorderingen, vroeger opgenomen in de artikelen 4 en 5 van de wet van 25 maart 1876 op de bevoegdheid, zijn nu opgenomen in de artikelen 1370 en 1371 Ger. W.

Het gebruik van een paar andere woorden in de franse tekst buiten beschouwing gelaten, is er niets gewijzigd aan de vroegere tekst.

13 - VOORWERP. — De bezitsvordering is slechts ontvankelijk ten aanzien van onroerende goederen of onroerende zakelijke rechten, die door verjaring kunnen verkregen worden.

Normaal is een bezitsvordering derhalve niet-ontvankelijk ten aanzien van een recht van doorgang, dat niet door verjaring kan gevestigd worden (art. 691 B.W.).

Overeenkomstig de boven reeds aangehaalde rechtspraak van het hof van cassatie, volgens dewelke de modaliteiten van een bij titel gevestigd of krachtens de wet bestaand recht van uitweg of overgang wel door verjaring kunnen verkregen worden, wordt de bezitsvordering in verband met dergelijke modaliteit wel ontvankelijk verklaard (zie : Vred. Messancy, 5 oktober 1966, *Jur. Liège*, 1967-68, 287; *R.J.I.*, 1968, 405).

In strijd met de beslissing van de vrederechter van het kanton Bree (Vred. Bree, 8 oktober 1964, *R.W.*, 1964-65, 1179), lijkt het me nochtans niet mogelijk de rechtspraak van het hof van cassatie bij te treden en niettemin de bezitsvordering in verband met de modaliteiten van het recht van uitweg (*in casu* de ligging van de bedding) niet-ontvankelijk te verklaren. De vrederechter van het kanton Bree besliste aldus op grond van volgende redenering : de bezitsvordering is enkel ontvankelijk ten aanzien van onroerende goederen of onroerende rechten, die door verjaring kunnen verkregen worden; gezien nu de modaliteit van een onroerend zakelijk recht geen onroerend zakelijk recht op zichzelf is, is de bezitsvordering ten aanzien van die modaliteit niet toelaatbaar.

De vrederechter, die begon met de aanvaarding van de rechtspraak van het hof van cassatie, miskent deze laatste hierbij. Inderdaad, wanneer het hof van cassatie besliste dat de modaliteiten van het recht van overgang door verjaring kunnen gevestigd worden, en dus vatbaar zijn voor bezit, aanvaardde het impliciet doch onbetwistbaar dat die modaliteiten zakelijke rechten zijn (zie vorig overzicht, nr. 5, *T.P.R.*, 1965, 110; — hierboven, nr. 3). Daarom is het dat het hof van cassatie de bezitsvordering in verband met een modaliteit van het recht van overgang wel ontvankelijk heeft verklaard (Cass., 1 maart 1962, *Pas.*, 1962, I, 737).

14 - VOORWAARDEN. — De voorwaarden voor de ontvankelijkheid van een bezitsvordering verschillen, naargelang de stoornis of de ontzetting van het bezit al dan niet veroorzaakt is door geweld of feitelijkheden.

Zo er geweld of feitelijkheden werden aangewend, is het niet nodig dat de bezitter reeds meer dan één jaar het bezit zou hebben of dat zijn bezit zou voldoen aan de voorwaarden van de artikelen 2228 tot 2235 B.W. Deze vordering kan zelfs door de houder ingesteld worden (zie : De Page, V, nr. 883 ; — *Complément V*, Deel 5, nr. 883 en 883 bis, bijgetreden door Rb. Aarlen, 11 oktober 1966, *Jur. Liège*, 1966-67, 213 ; *R.J.I.*, 1967, 265). Of men met een dergelijke vordering te doen heeft, kan reeds blijken uit het feit dat ze ingesteld wordt tegen de huurder van een goed i.p.v. tegen de eigenaar. Aan de huurder kan immers, in verband met het gehuurde onroerend goed, enkel de opheffing van een feitelijke toestand gevraagd worden (vgl. : Rb. Aarlen, 11 oktober 1966, *Jur. Liège*, 1966-67, 213 ; *R.J.I.*, 1967, 265).

Voor de ontvankelijkheid van de klachten is het daarentegen vereist dat de bezitter reeds meer dan één jaar het bezit van het goed had (art. 1370, 2° Ger. W.). Dit bezit, als materieel feit, mag bewezen worden door alle bewijsmiddelen, vermoedens inbegrepen. Dit vermoeden van het bezit gedurende minstens één jaar voorafgaand aan de stoornis ervan, kan gebaseerd worden op het bewijs van bezitsdaden, voorafgaand aan dat jaar, zelfs met verscheidene jaren (zie : Vred. Louveigné, 11 april 1968, *Jur. Liège*, 1967-68, 311 ; *R.J.I.*, 1968, 401).

De bezitsvorderingen moeten worden ingesteld binnen het jaar van de bezitsstoornis (art. 1370, 4° Ger. W.). Als dergelijke bezitsstoornis kan nochtans niet worden aangezien de verzending van een brief, waarin aanspraak gemaakt wordt op het eigendomsrecht van het goed waarop het bezit slaat (Vred. Louveigné, 11 april 1968, reeds aangehaald).

15 - EIGENDOMSVORDERING EN BEZITSVORDERING. — De bezitsvordering en de eigendomsvordering mogen niet samen worden ingesteld. De eiser in het eigendomsproces mag niet meer toegelaten worden tot het instellen van de bezitsvordering (art. 1371, eerste en tweede lid Ger. W.).

Zoals werd beslecht door de vrederechter van het kanton Duffel (Vred. Duffel, 21 augustus 1963, *R. W.*, 1964-65, 1568), worden de bezitsvorderingen en de eigendomsvorderingen helemaal niet vermengd, wanneer de voorgebrachte eigendomstitels onderzocht worden om de aard en de draagwijdte van het bezit te bepalen. De formulering in het vonnis lijkt me evenwel te algemeen. Kan worden aangenomen dat het optreden van iemand moet beoordeeld worden in het kader van de titels die hij kende bij de aanvang van zijn optreden, dan mag nochtans voor de beoordeling van dat optreden geen rekening gehouden worden met titels die de betrokken persoon niet kende. In geen geval mag een eigendomstitel in overweging genomen worden om het al dan niet bestaan van het bezit eruit af te leiden (Solus et Perrot, *Droit judiciaire privé*, I, 172).

Ten aanzien van het al dan niet cumuleren van de eigendomsvordering en de bezitsvordering werd in de beschouwde periode een belangrijk arrest verleend door het hof van cassatie (Cass., 29 november 1967, *Pas.*, 1968, I, 430). Daarbij werd gesteld dat de rechter, die in hoofdorde de eigendomsvordering beslecht en subsidiair de bezitsvordering, de beide vorderingen niet vermengt, doch achtereenvolgens en afzonderlijk beslist over de grond van het recht en het bezit ervan.

De door het hof gegeven argumentatie, dat het verbod de bezitsvordering en de eigendomsvordering te vermengen, een regel is eigen aan de bezitsvordering en vreemd aan de eigendomsvordering, overtuigt me niet. Artikel 1371 Ger. W. (vroeger artikel 5 van de wet van 25 maart 1876 op de bevoegdheid), bepaalt ondubbelzinnig dat: „De bezitsvordering en de *eigendomsvordering*” niet samen mogen worden ingesteld. Die tekst slaat dus zowel op de als hoofdvordering ingestelde eigendomsvordering als op de bezitsvordering. Het belgisch hof van cassatie heeft zich bij de gegeven uitspraak blijkbaar laten inspireren door de rechtspraak van het franse hof van cassatie (Cass. fr., civ., 4 november 1963, *D.*, 1964, J., 50). Het door het franse hof behandelde geval, verschilde echter in wezen en in beslissing van de door het belgisch hof beslechte zaak. Het franse hof heeft geen cumulverbod gezien in een vordering tot afpaling, waarin de verweerder de door de deskundige bepaalde grenslijn betwiste omdat zijn eigendomsrecht verder zou reiken dan die grenslijn, ingevolge verjaring. Bij het verweer werd geen bezitsvordering ter sprake gebracht; het was een zuiver verweer ten aanzien van de eigendom, gebaseerd op bezit (wat niet hetzelfde is als het voeren van een bezitsvordering). Het door het franse hof behandelde geval impliceert dus in feite geen behandeling van een eigendomsvordering en een bezitsvordering tegelijkertijd.

Te stellen dat beide vorderingen niet samen, doch opeenvolgend (*successivement*) zouden beslecht worden, wanneer in hetzelfde vonnis de eigendomsvordering in hoofdorde en de bezitsvordering subsidiair worden beslecht, is een loutere fictie. Indien men zich *per se* dicht bij de tekst wil houden, mag men niet uit het oog verliezen dat het samen *instellen* van de vorderingen verboden is, en dus zeker het later subsidiair instellen van een bezitsvordering, wanneer de eigendomsvordering reeds aanhangig is (art. 1371, eerste en tweede lid Ger. W.). Bij de lezing van de artikelen 1370 en 1371 Ger. W., is het mijns inziens moeilijk betwistbaar dat de wetgever heeft willen verhinderen dat de eigendomsvordering en de bezitsvordering tezelfdertijd zouden onderzocht en beslecht worden (waardoor de beslissing over de ene vordering die over de andere zou kunnen beïnvloeden). Daarom kan, naar mijn mening, de rechtspraak van het hof van cassatie niet bijgetreden worden.

**Rechtsgevolgen van het bezit van roerende goederen
(art. 2279 en 2280 B.W.)**

16 - TOEPASSINGSSFEER VAN ARTIKEL 2279 B.W. — Artikel 2279 B.W. heeft enkel betrekking op *lichamelijke* roerende goederen. Schuldvorderingen vallen niet onder de bepaling van dit artikel. Alleen waardepapieren, waaronder de titels aan toonder, zijn vatbaar voor bezit, indien de schuldvordering geïncorporeerd is in de titel (zie : Brussel, 11 februari 1964, *Pas.*, 1965, II, 74; *Rec. gén. enreg.*, 1966, nr. 20985; *Rev. prat. not.*, 1966, 333; — Brussel, 28 juni 1967, *Rev. prat. not.*, 1968, 203).

Dit heeft een belangrijke weerslag ten aanzien van de mogelijkheid giften van hand tot hand te verwezenlijken. Ook die zijn slechts mogelijk betreffende lichamelijke roerende goederen.

Veelvuldig zijn de beslissingen, waarin zulks werd bevestigd. Het ingeroepen argument van de handgift van titels op naam of andere onlichamelijke roerende goederen, moest meermaals worden afgewezen (Brussel, 11 februari 1964, *Rec. gén. enreg.*, 1966, nr. 20985; *Pas.*, 1965, II, 74; *Rev. prat. not.* 1966, 333; — Brussel, 28 juni 1967, *Rev. prat. not.*, 1968, 203; — Brussel, 30 juni 1965, *T. not.*, 1967, 141).

Zoals in het vorig overzicht reeds werd aangetoond (*T.P.R.*, 1965, nr. 23), is het voor de toepassing van artikel 2279 B.W. vereist, dat de bezitter te goeder trouw is. Zulks werd in de besproken periode bevestigd bij een arrest van het hof van beroep te Brussel (Brussel, 11 maart 1969, *A.N.E.*, 1969, 82).

17 - VORDERING TOT TERUGGAVE EN BEWIJSLAST IN HET ALGEMEEN. — In een vonnis van 26 februari 1965 besliste de rechtbank van eerste aanleg te Luik dat, indien hij die de teruggave van een goed vordert erin slaagt te bewijzen dat het door de verweerder ingeroepen bezit dubbelzinnig is, het deze verweerder dan is die zijn werkelijke titel van eigendomsverkrijging (bv. verkoop, handgift enz.) moet bewijzen (Rb. Luik, 26 februari 1965, *Jur. Liège*, 1964-65, 251). In het gemeld vonnis wordt tot staving van deze stelling de zienswijze ingeroepen van Josserand, die zelf gesteund is op een arrest van het franse hof van cassatie (Cass. fr., 21 oktober 1929, *D.*, 1931, I, 56, vermeld door Josserand, *Cours de droit civil positif français*, I, 1631).

Deze zienswijze is alleszins niet bijgetreden door het belgisch hof van cassatie. Tegen een bepaalde persoon werd de betaling gevorderd van 50.000 F., als tegenwaarde van een reeks goederen, waarvan de oorspronkelijke eiser beweerde dat ze in bruikleen gegeven waren aan de oorspronkelijke verweerder. Deze laatste betwiste niet dat die goederen vroeger aan de eiser hadden toebehoord, doch beriep zich op artikel 2279 B.W. als eigendomstitel voor die goederen.

Het hof van beroep te Luik besliste bij arrest van 22 december 1966 dat het bezit dubbelzinnig was. Uit het enkel feit dat het door de verweerder ingeroepen argument (het bezit — art. 2279 B.W.) niet opging, besloot het hof tot de gegrondheid van de oorspronkelijke vordering.

Dit arrest werd verbroken door het hof van cassatie (Cass., 26 april 1968, R.W., 1968-69, 591; J.T., 1968, 363). Het hoogste gerechtshof besliste terecht dat het feit dat de houder van de zaak niet kon genieten van de bescherming van artikel 2279 B.W., niet het bewijs impliceert van het eigendomsrecht en van het recht op teruggave van de oorspronkelijke eiser. Zelfs wanneer degene die de zaak onder zich houdt zich ten onrechte beroept op de bepaling van artikel 2279 B.W., moet de eiser nog zijn eigendomsrecht en de reden tot teruggave (bv. lening, bewaargeving, huur) bewijzen en zulks overeenkomstig de bepalingen van het burgerlijk recht (o.a. art. 1341 B.W.).

Mits bij een verkoop op afbetaling, met uitstel van eigendomsoverdracht, bewezen wordt dat de koper het bezit *animo domini* niet kreeg (doch enkel het precaire bezit) en dat er een autonoom en niet geveinsd bewaargevingscontract werd gesloten, kan dan ook de vordering tot teruggave van de bewaargever tegen de curator van het faillissement van de bewaarnemer gegrond verklaard worden (Cass., 2 mei 1964, Pas., 1964, I, 932).

18 - REVINDICATIE KRACHTENS ARTIKEL 2279, TWEDE EN DERDE LID EN 2280 B.W. — Het hof van beroep te Brussel kreeg volgend interessant geval te beslechten.

Een wisselagent X ontving op 17 maart 1963 van een zekere Y vijf titels aan toonder, met het oog op de verkoop ervan. X betaalde daarop een voorschot van 250.000 F. aan Y. Op 18 maart 1964 verkocht X twee van de hem overhandigde titels voor 200.000 F. aan Z, wisselagent. Nadat hij ingelicht was over het feit dat de titels van een diefstal voortkwamen, kocht X de titels van Z terug op 20 maart 1964, voor 200.000 F.

Overeenkomstig de wet van 24 juli 1921 werd verzet gepubliceerd in het *Bulletijn der met verzet aangetekende waarden* op 21 maart 1964.

Daarna heeft de bank, bij dewelke de titels gestolen waren, de teruggave ervan gevorderd tegen X. Deze was bereid ze terug te geven, doch mits betaling van de 200.000 F., die hijzelf had betaald aan Z. De bank weigerde de betaling te doen, en beriep zich op artikel 2280 B.W.

Het hof besliste daarop dat de verkoop en de wederinkoop gedaan door X regelmatig waren. Gezien X de titels uiteindelijk had teruggekocht van de wisselagent Z, kocht hij ze *van een koopman die dergelijke zaken verkoopt*. Op die gronden besliste het hof dat X terecht de betaling van 200.000 F. vroeg.

Het kan in vraag gesteld worden of zulks terecht geschiedde. Weliswaar kocht X de titels weer in van *een koopman die dergelijke zaken verkoopt*, doch op het ogenblik van die aankoop wist hij dat het om gestolen titels ging. Kan die persoon dan nog geacht worden te goeder trouw te

zijn? En zo hij niet te goeder trouw is, kan hij geen bezitter zijn, die zich op artikel 228o B.W. kan beroepen.

De overweging van het hof „dat de bank in ieder geval toch 200.000 F. had moeten betalen indien ze zelf had moeten terugvorderen tegen Z” gaat *in casu* wel op, doch zal in veel gevallen niet opgaan. Wat zou er moeten beslist worden, indien iemand gewoon goederen koopt bij *een koopman die dergelijke zaken verkoopt*, wetend dat het om gestolen goederen gaat? Naar mijn mening kan deze persoon artikel 228o B.W. niet invoeren, gezien hij niet te goeder trouw is. En wanneer de eigenaar dan revindiceert, kan door de betrokken koper niet voorgehouden worden dat die eigenaar in ieder geval het door hem betaalde bedrag zou moeten betaald hebben aan de betrokken koopman, die zelf van een particulier zou gekocht hebben.

Naar mijn mening moet de persoon, die weet dat hij gestolen of verloren goederen koopt, zelf de risico's van zijn rechtshandeling dragen.

De beslissing van het hof van beroep te Brussel kan derhalve, naar mijn mening, niet gerechtvaardigd worden op de in het arrest vermelde motieven. Men krijgt de indruk dat het hof, in de mate van het mogelijke, aan X de door hem voorgesloten 250.000 F. heeft willen terugbezorgen. Het heeft zulks echter op een verkeerde rechtsgrond gedaan.